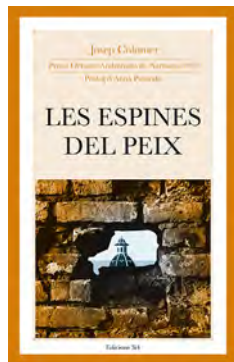

entrevista ÀLEX MILIAN

Josep Colomer (Poblenou de Benitatxell, 1957) va guanyar el Premi Andròmina de narrativa 2019 amb 'Les espines del peix' (Tres i Quatre, 2020), una enlluernadora col·lecció d'històries de l'imaginari Benità, un poble de la Marina conquerit pel turisme.

«Les coses doloroses és millor recordar-les amb un poc d'humor»

Les espines del peix

JOSEP COLOMER

Edicions 3i4
València, 2020
Premi Andròmina 2019
Narrativa
426 pàgines

Josep Colomer crea a *Les espines del peix* un nou món literari —Benità— a partir del seu Benitatxell natal en una narració que es comença a llegir com una col·lecció de contes amb escenari comú i s'acaba com una novel·la on les històries es creuen una i altra vegada. *Les espines del peix* retrata un poble de la Marina des dels anys de la postguerra fins a l'arribada i expansió del turisme i el ciment d'hotels i urbanitzacions.

—Què el va impulsar a escriure aquesta novel·la?

—No ho sé. Això ho vaig escriure entre 2005 i 2010. A estones, a les vesprades, m'assentava a escriure. Era una temporada que no estava molt d'acord amb la vida i era com una teràpia. El projecte no era ni molt menys el que ha acabat sent.

—No volia ser una novel·la sobre un poble de la Marina que viu els canvis del turisme?

—No. El projecte era tot un altre. Volia escriure narracions de memòria que després va anar farcint-se de fantasia, amb gairebé tocs de faula. És com si els personatges necessitaren més.

—Per quina història va començar?

—El conte més antic de tots és el de la de la fi del món. I el vaig refer. Alguns estaven mig embastats. Mai he escrit amb regularitat. Només a partir de 2005. Començava coses; n'agafava unes altres... Però el més antic és el de la fi del món i el conte que obre el llibre, el de les Madoselles, també és dels primers que vaig escriure.

—Diu que primer volia escriure narracions de memòria. Això vol dir que volien ser retrats del Benitatxell real, en un principi. Benità és Benitatxell?

—Benità és el poble de ficció i Benitatxell és real (miro per la finestra i confirmo que continua sent real). Benità soc jo. Supose que quan refàs una cosa, la refàs amb les teues experiències, les teues lectures i no pots evitar-ho. Quan descrius un personatge, penses en la cara d'algú, la manera d'actuar d'algú. I sí, si algú vol buscar espurnes de realitat, tindrà molta feina perquè sí que n'hi ha moltes. Algunes són molt evidents i les descobrirà qualsevol persona que siga coetània meua a Benitatxell. Hi ha personatges que descriu amb tota la fidelitat que em permet la meua memòria...

—Algun en concret que es puga dir?

cinema

'La mort de Guillem' aconsegueix superar l'àmbit íntim per ser el retrat d'una lluita que encara viu

televisió

'Quiz', del creador James Graham, protagonitzada per Matthew Macfadyen i Michael Sheen a la plataforma Movistar

PRATS I CAMPS

—Sí, Blai Esperança.

—**El propietari de la botiga que té de tot.**

—Sí. La seua història d'Alger és inventada. Però l'univers benianer de Blai Esperança està descrit amb tot l'esforç de la meua memòria. El personatge real es deia Toni Juana.

—**La descripció d'aquesta tenda de Blai Esperança que té de tot, des del botó més estrany fins al producte de ferreteria més estrambòtic, recorda moltes botigues de pobles del país en aquells anys seixanta i setanta.**

—Això m'ho ha comentat més gent. A cada poble hi havia un univers com el de Blai, sí. Suposo que a molts pobles de la Marina i també de tot el país. N'hi ha més casos com aquest. El personatge de la Fam —el paio que sempre menja tant com

pot— no està basat en una persona concreta sinó en les actituds de molts, però molts lectors reconeixen persones del seu poble: en un lloc li diuen el Sangonera, en un altre d'una altra manera, però a cada poble hi havia un personatge així capaç de menjar-se qualsevol cosa.

—**M'arriscaria a dir que també és absolutament real la història de la pujada de preus del cinema Benavent i la reacció popular, que és pintar un subtítol al cartell de la pel·lícula *Fu Manxu ataca: "Tres pessetes la butaca"*.**

—I tant. La història del cine és tal qual. El cine no es deia Benavent, com el de Benià, i la història del propietari és inventada, però el funcionament del cinema és totalment real. Fins i tot, la manera de seure al cine és calcada a com passava a Benitatxell.

—**Una manera de seure —els que viuen a la part alta del poble, a l'esquerra, i els de la part baixa, a la dreta— here-tada, com assenyalava vostè, de la manera com s'assentaven a l'església (els homes a l'esquerra i les dones a la dreta).**

—Sí, tot i que les classes socials pràcticament no existien. Hi havia quatre rics i la resta eren tots d'una equitat quasi absoluta —tret de molt poquets que eren més pobres. I tots compartien el mateix tipus de vida sense luxes. Quan explique com eren les cases del poble al començament, ja indico que els rics, per molts rics que foren, no vivien molt millor que els altres.

—**Perquè les condicions de les mateixes cases eren molt semblants.**

—Sí. I perquè la riquesa venia de l'estalvi, l'estalvi i l'estalvi, i el casament →

→ dels fills per a acumular una mica més de patrimoni.

—No es va plantejar mantenir el nom de Benitatxell?

—No podia ser. Posar Benitatxell hauria estat intentar fer una crònica real i això seria difícilíssim. Era la forma de fer-ho i de fer-ho amb un poc d'humor. Hi ha algunes coses que són doloroses i, si es recorden amb un poc d'humor, millor.

—L'humor és una de les coses que el vincula amb la literatura de Jesús Moncada. Aquest humor que no provoca una rialla oberta però sí un somriure i molta reflexió.

—Sí, però el de Moncada és molt més delicat. Encara recorde un conte de Moncada que l'home va corrent a tornar les medicines de la sogra que s'ha mort.

—Diu Anna Punsoda al pròleg que, com a escriptor, volia imitar primer Pere Calders i que, després, llegir Josep Pla li va canviar la forma d'enfrontar-se a l'escriptura. Però veig més punts en comú amb algunes obres de Jesús Moncada (*Calaveres atònites*, que és un recull de contes com el seu al començament; *El cafè de la granota* o el mateix *Camí de sirga*). Aquestes obres el van servir de model en algun cas?

—M'ho han dit algunes amigues... Jo vaig llegir Moncada fa temps i em va agradar moltíssim. Suposo que totes les lectures m'hauran servit. En tot cas, no és el mateix: a Mequinensa hi havia una autèntica desaparició del poble; ací Benjà no desapareix, tot i que hi ha un canvi molt radical.

—El turisme de la seua Benjà és l'embassament de la Mequinensa de Moncada?

—En certa manera, però la forma de parlar del narrador —que mai no critica res, tampoc el turisme— és també el criteri dels veïns: hem vist créixer el turisme, pràcticament amb satisfacció, amb l'esperança de fer-nos rics. Encara que al final no ha estat així, l'esperança era eixa. Vaja, que no és exactament el cas de Mequinensa.

De vegades, el narrador, sembla el del No-Do i, de vegades, la Tia Pepica del cantó

—Al llarg de la novel·la va apareixent el nou Benjà, nascut amb l'arribada del turisme i que, en certa manera, acaba amb el Benjà de sempre. Aquesta idea, la tenia al cap des que va començar a escriure?

—Tal com anava escrivint, va anar creixent. Cal dir que falta text. La novel·la tenia unes 700 pàgines i no hem publicat un bon bocí de la part més llegendària del començament. Falten sagues senceres. La segona part, que és quan comença amb les eleccions democràtiques i la subhasta de la muntanya, és la que inclou els canvis per l'arribada del turisme. De fet, jo pensava que, per a entendre bé el poble, s'havia d'explicar bé l'època de la postguerra, aquella època de misèria...

—Els anys quaranta i cinquanta de la primera part?

—Sí, uns anys que no he viscut però que eren sempre molt presents a les converses familiars i en els records de tothom. Per a entendre bé el que ha passat al poble, has d'explicar això: el patiment de la repressió franquista i els models de vida catòlics fonamentalistes que creen un poble molt tancat. És important per a entendre, després, la importància d'una certa obertura amb el turisme, i una obertura que, a més, porta diners. Imagina que significarà per la majoria de veïns passar de treballar per al més ric del poble —i a cobrar el jornal que ell volguera— a tenir una faena pràcticament segura a l'obra, amb un jornal establert, un horari i un sou que segurament és el doble del que et pagaven. Són canvis fonamentals.

—El lèxic és molt important. Rescata un món de paraules del parlar de la Marina i, malgrat això, no és una obra massa dialectal.

—No és gens dialectal. En això em va ajudar molt la correcció de Jordi Badia. És un català amb totes les ressonàncies del nostre valencià de la Marina. Els primers contes estaven plens de dialectalismes i no em van agradar. Els vaig canviar tots.

—El punt de vista, com el narrador explica en algun moment, és el de Benjà. Això li permet ser alhora omniscient, tan pervers com se suposa que és el poble i molt irònic.

—El narrador, que és de Benjà i parla com ells, de vegades sembla el narrador del No-Do —que canta meravelles del règim— i, de vegades, la tia Pepica del cantó. Tota la veu del narrador és una ironia continuada.

—Una altra característica de la novel·la és que se les empenca per provar gèneres diferents en diversos capítols: l'epistolar en el capítol del carter; una comèdia molt teatral en el que es titula "De la inexactitud (inconveniència) dels mots". Volia tocar tots els pals?

—Sí. És que si no és avorrit. A mi m'ha costat de dir-li novel·la. I parlant amb els lectors també m'ho diuen. Al principi no sembla una novel·la...

—No. Al principi sembla un recull de contes amb un escenari comú, com el *Calaveres atònites*...

—Són pinzellades grosses i, quan n'hi ha moltes, per acumulació, donen una trama. La veu del No-Do pot cansar i, per això, de tant en tant, dono la veu al poble en algun capítol com aquest segon que esmentaves. He intentat fer coses diferents, sí. A la versió llarga també hi havia alguns capítols amb monòlegs, per exemple.

—El final, —que és el trepidant viatge d'un objecte molt personal del sergent Galbes fins a l'altra banda del món— aconsegueix ser apoteòsic.

—Potser no calia aquest epíleg final, però crec que està bé perquè té dues coses bones: una, que es veu l'actitud del poble, que quasi quasi remata un home mort; i dos: la història d'aquest objecte que dius resumeix tota la història del llibre: els temps de l'obra es tornen a repetir en els últims paràgrafs.